

سال بالغ گردید. این روند به ویژه در کالاهای مصرفی و ضروری خانوارها بروز نموده و قیمت این کالاها را با افزایش قابل ملاحظه‌ای مواجه ساخت. افزایش شدید حجم نقدینگی، اعمال سیاست‌های انبساطی پولی و برداشت بی‌رویه از حساب ذخیره ارزی برای مصارف جاری از عوامل اصلی موثر در افزایش نرخ تورم در سال ۱۳۸۶ بودند.

جدول ۱۹-۱- درصد تغییر سالانه متوسط شاخص‌های قیمت

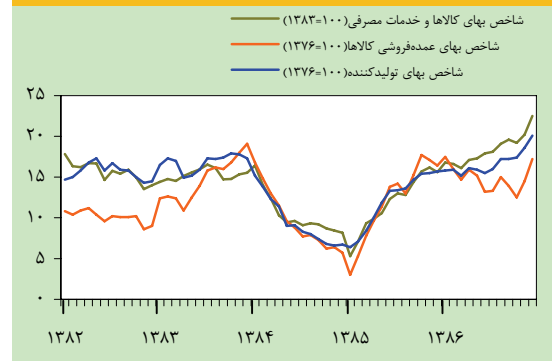
۱۳۸۶	۱۳۸۵	
۱۸/۴	۱۱/۹	شاخص بهای کالاها و خدمات مصرفی در مناطق شهری
۱۴/۹	۱۲/۱	شاخص بهای عمده‌فروشی کالاها
۱۶/۸	۱۲/۲	شاخص بهای تولیدکننده
۱۶/۳	۱۷/۴	شاخص بهای کالاهای صادراتی
۱۹/۹	۱۴/۳	شاخص ضمنی تولید ناخالص داخلی (به قیمت پایه)
		شاخص ضمنی تولید ناخالص داخلی
۱۷/۹	۱۵/۵	بدون نفت (به قیمت پایه)

۱۹-۱- روند عمومی قیمت‌ها

رشد شاخص بهای کالاها و خدمات مصرفی (نرخ تورم) از تیر ۱۳۸۵ روند صعودی به خود گرفت و از ۸/۶ درصد به ۱۸/۴ درصد در اسفند ۱۳۸۶ رسید. رشد شاخص بهای تولیدکننده و شاخص بهای عمده‌فروشی نیز از تیر ۱۳۸۵ همچنان تداوم داشته و در پایان سال ۱۳۸۶ به ترتیب به ۱۶/۸ و ۱۴/۹ درصد بالغ گردید. جدول ذیل درصد تغییرات متوسط شاخص‌های قیمت در دوره‌های دوازده ماهه منتهی به هر ماه نسبت به دوره مشابه سال گذشته را نشان می‌دهد:

متوسط شاخص بهای کالاها و خدمات مصرفی در مناطق شهری (بر مبنای سال پایه ۱۳۸۳) و شاخص‌های عمده‌فروشی و تولیدکننده (بر مبنای سال پایه ۱۳۷۶) در سال ۱۳۸۶ نسبت به سال قبل به ترتیب ۱۸/۴، ۱۴/۹ و ۱۶/۸ درصد رشد داشتند. مقایسه ارقام مزبور با ارقام مشابه سال قبل (۱۱/۹، ۱۲/۱ و ۱۲/۲ درصد) نشان‌دهنده آن است که هر سه شاخص قیمت در این سال با افزایش مواجه شدند.

نمودار ۱۹-۱- تغییرات شاخص بهای کالاها و خدمات مصرفی، شاخص بهای عمده‌فروشی کالاها و شاخص بهای تولیدکننده (هر ماه نسبت به ماه مشابه سال قبل) (درصد)

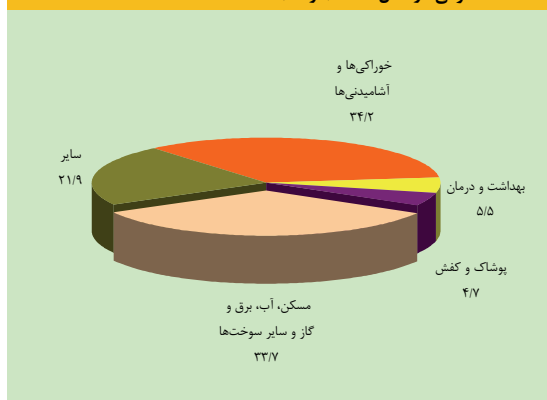

در سال ۱۳۸۶، نرخ تورم علی‌رغم اعمال کنترل‌های دستوری قیمت برخی از کالاها و خدمات و افزایش قابل ملاحظه واردات کالاهای مصرفی، روندی صعودی داشت؛ به گونه‌ای که با رقم هدف‌گذاری شده در قانون برنامه چهارم توسعه (۹/۱ درصد) فاصله گرفته و به ۱۸/۴ درصد در پایان

جدول ۱۹-۲- درصد تغییرات متوسط شاخص‌های قیمت در دوازده ماه منتهی به هر ماه (نسبت به مدت مشابه سال قبل)

شاخص بهای تولیدکننده (۱۳۷۶=۱۰۰)		شاخص بهای عمده‌فروشی کالاها (۱۳۷۶=۱۰۰)		شاخص بهای کالاها و خدمات مصرفی (۱۳۸۳=۱۰۰)		
۱۳۸۶	۱۳۸۵	۱۳۸۶	۱۳۸۵	۱۳۸۶	۱۳۸۵	
۱۳/۰	۸/۷	۱۳/۳	۸/۴	۱۲/۸	۹/۴	فروردین
۱۳/۷	۸/۲	۱۴/۲	۷/۶	۱۳/۶	۸/۹	اردیبهشت
۱۴/۲	۷/۹	۱۴/۸	۷/۲	۱۴/۲	۸/۶	خرداد
۱۴/۷	۷/۸	۱۵/۳	۷/۱	۱۴/۸	۸/۶	تیر
۱۵/۱	۸/۱	۱۵/۶	۷/۲	۱۵/۴	۸/۷	مرداد
۱۵/۲	۸/۴	۱۵/۵	۷/۷	۱۵/۸	۸/۹	شهریور
۱۵/۵	۸/۹	۱۵/۴	۸/۲	۱۶/۲	۹/۳	مهر
۱۵/۸	۹/۴	۱۵/۶	۸/۷	۱۶/۸	۹/۶	آبان
۱۶/۰	۱۰/۰	۱۵/۴	۹/۳	۱۷/۲	۱۰/۰	آذر
۱۶/۲	۱۰/۷	۱۵/۰	۱۰/۳	۱۷/۵	۱۰/۶	دی
۱۶/۴	۱۱/۴	۱۴/۸	۱۱/۲	۱۷/۸	۱۱/۳	بهمن
۱۶/۸	۱۲/۲	۱۴/۹	۱۲/۱	۱۸/۴	۱۱/۹	اسفند

نمودار ۱۹-۲- سهم گروه‌های اصلی در افزایش شاخص بهای کالاها و خدمات مصرفی در سال ۱۳۸۶ (درصد)

در سال ۱۳۸۶، گروه اصلی «خوراکی‌ها و آشامیدنی‌ها» بیشترین تاثیر مستقیم را در افزایش شاخص کل بهای کالاها و خدمات مصرفی داشت. این گروه با ضریب اهمیتی معادل ۲۸/۴۹ درصد در بین گروه‌های اصلی تشکیل‌دهنده شاخص کل، با نرخ ۲۱/۷ درصد نسبت به سال قبل رشد کرد و سهمی معادل ۳۴/۲ درصد از رشد شاخص کل را به خود اختصاص داد. دلیل اصلی رشد این شاخص نیز رشد شاخص بهای «میوه‌ها و خشکبار» بود که معادل ۲۶/۲ درصد نسبت به سال قبل رشد داشت. رشد این

ضرایب همبستگی دو به دو بین شاخص‌های سه‌گانه قیمت، حاکی از همبستگی بالای تغییرات ارقام ماهانه شاخص‌ها با یکدیگر است. طی دوره ۱۳۷۹ تا ۱۳۸۶، ضریب همبستگی بین تغییرات شاخص بهای کالاها و خدمات مصرفی و شاخص بهای عمده‌فروشی ۰/۶۱ درصد، بین تغییرات شاخص بهای کالاها و خدمات مصرفی و تولیدکننده در حدود ۰/۸۳ درصد و بین تغییرات شاخص بهای عمده‌فروشی و تولیدکننده ۰/۸۶ درصد بوده است.

۱۹-۲- تغییر قیمت‌های نسبی

۱۹-۲-۱- شاخص بهای کالاها و خدمات مصرفی

۱۹-۲-۱-۱- مناطق شهری کشور

بررسی شاخص بهای کالاها و خدمات مصرفی به تفکیک گروه‌های اصلی نشان می‌دهد که طی سال ۱۳۸۶ به جز گروه ارتباطات سایر گروه‌های اصلی تشکیل‌دهنده شاخص کل، در مقایسه با سال ۱۳۸۵ افزایش یافت. در بین گروه‌های اصلی، شاخص بهای دو گروه «دخانیات» و «ارتباطات» به ترتیب بیشترین و کمترین نرخ رشد را نسبت به سال قبل دارا بود. اغلب گروه‌های فرعی نیز در سال ۱۳۸۶، افزایش‌های قابل ملاحظه‌ای را در مقایسه با سال‌های گذشته تجربه کرد.

گزارش اقتصادی و ترازنامه سال ۱۳۸۶

درصد رشد نسبت به سال قبل، ۶۶/۷ درصد از افزایش شاخص گروه اصلی مزبور و ۲۲/۴ درصد از افزایش شاخص کل را به خود اختصاص داد. پس از این گروه، گروه «اجاره بهای مسکن غیر شخصی» با ۲۱/۲ درصد رشد نسبت به سال قبل، بیشترین سهم را در افزایش شاخص بهای «مسکن، آب، برق و گاز و سایر سوختها» داشت. همچنین، گروه «تعمیرات و خدمات ساختمانی» در سال ۱۳۸۶ رشدی به میزان ۳۰/۶ درصد داشت. بخش عمده‌ای از افزایش این گروه ناشی از افزایش «دستمزد کارگر ساده ساختمانی» بود.

بدین ترتیب، دو گروه اصلی «خوراکی‌ها و آشامیدنی‌ها» و «مسکن، آب، برق و گاز و سایر سوختها» با مجموع ضریب اهمیت نزدیک به ۵۷/۱ درصد در تشکیل شاخص کل، سهمی معادل ۶۷/۹ درصد از تورم سال ۱۳۸۶ را به خود اختصاص داد.

در بین سایر گروه‌های اصلی تشکیل‌دهنده شاخص کل بهای کالاها و خدمات مصرفی، شاخص بهای «حمل و نقل» با ۱۳/۵ درصد افزایش نسبت به سال قبل، موجب ۱/۵ واحد درصد افزایش در شاخص کل شد. در گروه «حمل و نقل»، شاخص بهای گروه «هزینه رفت و آمد» با ۲۱/۴ درصد رشد حدود ۴۵ درصد از افزایش شاخص بهای این گروه را به خود اختصاص داد. این افزایش ناشی از بالا رفتن «کرایه تاکسی در داخل شهر» معادل ۲۵/۲ درصد، «کرایه مسافرت با اتوبوس بین شهری» ۱۷/۸ درصد، «کرایه تاکسی سرویس» ۲۱/۸ درصد، «کرایه اتوبوس در داخل شهر» ۲۱/۴ درصد و «کرایه مسافرت با هواپیما در داخل کشور» معادل ۱۸/۳ درصد بود. در سال مورد بررسی، شاخص بهای گروه «وسایل نقلیه شخصی» معادل ۷/۹ درصد افزایش یافت. در این گروه، شاخص بهای گروه «تعمیرات و سوخت وسایل نقلیه شخصی» معادل ۱۶/۵ درصد افزایش یافت که بخشی از آن ناشی از بالا رفتن قیمت بنزین اتومبیل معادل ۲۰/۸ درصد بود.

شاخص در مقایسه با رقم مشابه سال قبل (۹/۳ درصد) افزایش قابل توجهی داشت که عمدتاً ناشی از افزایش شاخص بهای دو گروه «مرکبات» و «میوه‌های درختی به جز مرکبات» به ترتیب با ۳۵/۱ و ۲۶/۶ درصد رشد بود. پس از گروه «میوه‌ها و خشکبار»، شاخص بهای «گوشت» با ۲۰/۲ درصد رشد نسبت به سال قبل، بیشترین سهم از افزایش شاخص بهای «خوراکی‌ها و آشامیدنی‌ها» را به خود اختصاص داد. در گروه مذکور، «گوشت گوسفند» ۲۵/۱ درصد، «گوشت گاو و گوساله» ۱۹/۶ درصد و «گوشت مرغ» ۱۶/۱ درصد رشد داشت.

در بین زیرگروه‌های گروه «خوراکی‌ها و آشامیدنی‌ها» در سال ۱۳۸۶، شاخص بهای «روغن‌ها و چربی‌ها» از بالاترین رشد به میزان ۳۳/۴ درصد برخوردار بود که در مقایسه با میزان رشد آن در سال قبل (۸/۲ درصد) قابل ملاحظه بود. افزایش شاخص بهای «روغن نباتی جامد» معادل ۳۴/۴ درصد، «کره پاستوریزه» ۳۸/۳ درصد، «روغن نباتی مایع» ۲۷/۷ درصد، «کره غیر پاستوریزه» ۲۷/۱ درصد و «روغن حیوانی» ۲۳/۰ درصد، از علل اصلی رشد شاخص بهای «روغن‌ها و چربی‌ها» بودند.

پس از گروه اصلی «خوراکی‌ها و آشامیدنی‌ها»، رشد شاخص بهای گروه «مسکن، آب، برق و گاز و سایر سوختها» بالاترین سهم را در رشد شاخص کل داشت. این گروه اصلی با دارا بودن بالاترین ضریب اهمیت نسبی در حدود ۲۸/۶۰ درصد در تشکیل شاخص کل، با ۲۱/۲ درصد رشد نسبت به سال قبل موجب ۶/۲ واحد درصد افزایش در شاخص کل شد. دلیل اصلی افزایش شاخص گروه اصلی «مسکن، آب، برق و گاز و سایر سوختها»، افزایش شاخص بهای «ارزش اجاری مسکن شخصی» بود. این شاخص با ۲۰/۹

جدول ۱۹-۳- متوسط سالانه گروه‌های شاخص بهای کالاها و خدمات مصرفی در مناطق شهری (۱۳۸۳=۱۰۰)

اثر مستقیم در تغییر شاخص کل سال ۱۳۸۶		درصد تغییر		سال	
واحد درصد	درصد	۱۳۸۶	۱۳۸۵	۱۳۸۶	۱۳۸۵
گروه‌های اختصاصی					
کالا					
۵۲/۰	۹/۶	۱۷/۴	۹/۹	۱۴۰/۰	۱۱۹/۳
خدمات					
۴۸/۰	۸/۸	۱۹/۸	۱۴/۵	۱۵۴/۵	۱۲۹/۰
مسکن، آب، برق و گاز و سایر سوخت‌ها					
۳۳/۷	۶/۲	۲۱/۲	۱۳/۴	۱۵۳/۴	۱۲۶/۶
شاخص کل					
۱۰۰/۰	۱۸/۴	۱۸/۴	۱۱/۹	۱۴۶/۲	۱۲۳/۵
گروه‌های اصلی و منتخب فرعی					
خوراکی‌ها و آشامیدنی‌ها					
۳۴/۲	۶/۳	۲۱/۷	۱۳/۱	۱۵۲/۸	۱۲۵/۶
گوشت					
۷/۱	۱/۳	۲۰/۲	۱۳/۵	۱۴۲/۹	۱۱۸/۹
ماهی و حیوانات دریایی					
۰/۹	۰/۲	۲۰/۶	۱۴/۲	۱۵۳/۶	۱۲۷/۳
غلات و نان					
۵/۴	۱/۰	۲۲/۱	۸/۸	۱۴۸/۰	۱۲۱/۳
روغن‌ها و چربی‌ها					
۱/۷	۰/۳	۳۳/۴	۸/۲	۱۵۶/۸	۱۱۷/۶
میوه‌ها و خشکبار					
۷/۸	۱/۴	۲۶/۲	۹/۳	۱۶۱/۸	۱۲۸/۳
انواع سبزی، حبوب و فرآورده‌های سبزی					
۴/۵	۰/۸	۱۸/۰	۲۵/۵	۱۷۲/۲	۱۴۶/۷
لبنیات و تخم پرندگان					
۳/۸	۰/۷	۲۰/۷	۱۳/۷	۱۴۴/۰	۱۱۹/۳
دخانیات					
۰/۶	۰/۱	۲۲/۶	۸/۶	۱۴۰/۷	۱۱۴/۸
مسکن، آب، برق و گاز و سایر سوخت‌ها					
۳۳/۷	۶/۲	۲۱/۲	۱۳/۴	۱۵۳/۴	۱۲۶/۶
اجاره بهای مسکن غیر شخصی					
۶/۹	۱/۳	۲۱/۲	۱۳/۷	۱۵۳/۹	۱۲۶/۹
ارزش اجاری مسکن شخصی					
۲۲/۴	۴/۱	۲۰/۹	۱۳/۹	۱۵۴/۱	۱۲۷/۴
تعمیرات و خدمات ساختمانی					
۳/۴	۰/۶	۳۰/۶	۱۸/۶	۱۸۲/۹	۱۴۰/۱
آب					
۰/۲	۰/۰	۱۰/۸	۰/۳	۱۱۴/۰	۱۰۲/۹
برق و گاز و سایر سوخت‌ها					
۰/۸	۰/۲	۱۱/۲	۱/۹	۱۱۶/۳	۱۰۴/۶
پوشاک و کفش					
۴/۷	۰/۹	۱۴/۷	۸/۴	۱۳۴/۸	۱۱۷/۵
اثاث، لوازم و خدمات مورد استفاده در خانه					
۵/۵	۱/۰	۱۶/۱	۱۱/۴	۱۴۴/۶	۱۲۴/۶
حمل و نقل					
۸/۰	۱/۵	۱۳/۵	۶/۷	۱۲۶/۷	۱۱۱/۶
ارتباطات					
۰/۰	۰/۰	-۰/۲	-۰/۸	۹۷/۱	۹۷/۳
بهداشت و درمان					
۵/۵	۱/۰	۱۷/۰	۱۳/۸	۱۵۴/۱	۱۳۱/۷
تفریح و امور فرهنگی					
۱/۵	۰/۳	۸/۲	۵/۷	۱۲۱/۲	۱۱۲/۰
تحصیل					
۱/۸	۰/۳	۱۴/۰	۲۰/۸	۱۶۳/۵	۱۴۳/۴
رستوران و هتل					
۱/۶	۰/۳	۱۷/۰	۱۱/۴	۱۴۵/۶	۱۲۴/۴
کالاها و خدمات متفرقه					
۲/۹	۰/۵	۱۶/۴	۱۵/۱	۱۴۸/۷	۱۲۷/۸

بررسی تغییرات ماهانه شاخص بهای کالاها و خدمات مصرفی در سال ۱۳۸۶ نشان می‌دهد که شاخص مذکور در تمام ماه‌های سال روند افزایشی داشته است. بیشترین افزایش نسبت به ماه قبل در اسفند ماه به میزان ۳/۰ درصد و کمترین افزایش در مرداد ماه به میزان ۰/۶ درصد بود.

نرخ رشد شاخص بهای گروه «بهداشت و درمان» از ۱۳/۸ درصد در سال ۱۳۸۵ به ۱۷/۰ درصد در سال ۱۳۸۶ افزایش یافت. دلیل اصلی افزایش شاخص بهای گروه «بهداشت و درمان»، افزایش شاخص گروه فرعی «خدمات پزشکی، دندانپزشکی و پیراپزشکی» به میزان ۱۸/۱ درصد بود که از ضریب اهمیت حدود ۶۰/۴ درصدی در شاخص گروه مذکور برخوردار می‌باشد.

جدول ۱۹-۴- تغییرات متوسط شاخص بهای کالاها و خدمات مصرفی پیش و پس از حذف نوسانات فصلی

(هر دوره نسبت به دوره قبل)

(درصد)

	پس از حذف نوسانات فصلی			پیش از حذف نوسانات فصلی		
	۱۳۸۶	۱۳۸۵	۱۳۸۴	۱۳۸۶	۱۳۸۵	۱۳۸۴
سه ماهه اول	۲/۵	۱/۸	۳/۰	۳/۹	۳/۲	۴/۴
سه ماهه دوم	۴/۸	۳/۹	۰/۵	۳/۲	۲/۴	-۱/۰
سه ماهه سوم	۶/۱	۴/۸	۲/۵	۵/۶	۴/۲	۱/۹
سه ماهه چهارم	۵/۸	۴/۴	۲/۲	۶/۶	۵/۱	۳/۰

بررسی تحولات شاخص بهای کالاها و خدمات مصرفی در مناطق شهری کشور به تفکیک استان‌های مختلف نشان می‌دهد که در سال ۱۳۸۶، استان‌های ایلام، همدان و خراسان جنوبی به ترتیب با نرخ تورم ۲۱/۷، ۲۰/۸ و ۲۰/۸ درصد بالاترین نرخ تورم را داشتند. کمترین نرخ تورم مربوط به استان سمنان به میزان ۱۴/۹ درصد بود. از نظر سطح عمومی قیمت‌ها در سال ۱۳۸۶، استان بوشهر پایین‌ترین و استان ایلام بالاترین سطح قیمت‌ها را تجربه کرده‌اند.

از نظر آهنگ رشد قیمت‌ها طی دوره ۱۳۸۳ تا ۱۳۸۶، استان سیستان و بلوچستان با ۱۲/۴ و استان ایلام با ۱۶/۲ درصد تورم سالانه به ترتیب کندترین و تندترین آهنگ رشد سطح عمومی قیمت‌ها را طی دوره مورد بررسی داشته‌اند. متوسط نرخ تورم در کل مناطق شهری کشور طی این دوره ۱۳/۹ درصد بود.

در سال ۱۳۸۶، نرخ تورم در استان تهران ۱۹/۲ درصد بود. استان تهران به لحاظ جمعیت و سهم از هزینه کل خانوارهای مناطق شهری، دارای اهمیت نسبی در حدود ۳۳/۰۵ درصد در تشکیل شاخص کل می‌باشد. افزایش شاخص بهای کالاها و خدمات مصرفی در این استان موجب ۶/۲ واحد درصد افزایش در شاخص کل بهای کالاها و خدمات مصرفی مناطق شهری کشور شد و به تنهایی سهمی معادل ۳۳/۵ درصد در افزایش شاخص کل داشت. استان اصفهان با سهمی معادل ۸/۰ درصد و استان‌های خراسان رضوی و فارس با سهمی معادل ۶/۰ درصد در رتبه‌های بعدی تأثیرگذاری بر افزایش شاخص کل بهای کالاها و خدمات مصرفی در مناطق شهری کشور قرار گرفتند.

بررسی تغییرات شاخص کل بهای کالاها و خدمات مصرفی در هر فصل نسبت به فصل قبل نشان می‌دهد که تغییرات شاخص پیش از حذف نوسانات فصلی در فصل‌های اول و چهارم هر سال بیشتر و در فصل‌های دوم و سوم کمتر از تغییرات آن در مقایسه با فصل‌های مشابه پس از حذف نوسانات فصلی می‌باشد. از دلایل اصلی این اختلاف می‌توان به تغییرات بیشتر شاخص بهای گروه‌های «خوراکی‌ها و آشامیدنی‌ها»، «پوشاک و کفش»، «اثاث، لوازم و خدمات مورد استفاده در خانه»، «حمل و نقل»، «ارتباطات» و «کالاها و خدمات متفرقه» در فصل‌های اول و چهارم سال به دلیل افزایش تقاضای جامعه در ماه‌های پایانی سال و عرضه کمتر محصولات کشاورزی در این فصل‌ها اشاره کرد. از طرف دیگر، با حذف نوسانات فصلی از شاخص بهای کالاها و خدمات مصرفی، انتظار می‌رود اثرات انباشته عوامل دیگری مانند تجدید قراردادهای اجاره مسکن، اثرات با وقفه رشد نقدینگی در ماه‌های پایانی سال قبل، اثرات با وقفه افزایش قیمت‌های اداری در ماه‌های اول سال، افزایش تقاضای جامعه برای کالاها و خدمات گروه‌های «تفریح و امور فرهنگی»، «تحصیل»، «پوشاک و کفش»، «حمل و نقل» و «ارتباطات» در سه ماهه دوم و سوم هر سال، از عوامل اصلی موثر در رشد بالاتر شاخص مذکور (پس از حذف نوسانات فصلی) نسبت به فصل قبل باشد. بررسی شاخص بهای کالاها و خدمات مصرفی پیش و پس از حذف نوسانات فصلی در سال ۱۳۸۶ نشان می‌دهد این شاخص در تمام فصول سال نسبت به فصول مشابه سال قبل با افزایش همراه بود.

کادر شماره ۱۵- معرفی سال پایه ۱۳۸۳

ویژگی مهم محاسبه شاخص بهای کالاها و خدمات مصرفی در سال ۱۳۸۶، تغییر سال پایه است. در این سال، این شاخص بر مبنای سال پایه ۱۳۸۳ محاسبه شده است.

از آنجا که به دلایل اقتصادی، اجتماعی و پیشرفت تکنولوژی، الگوی مصرف خانوارها در فواصل زمانی مختلف دچار تحول می‌شود و ترکیب و میزان هزینه انجام شده برای اقلام مصرفی خانوارها تغییر می‌کند، تجدید نظر در سال پایه شاخص بهای کالاها و خدمات مصرفی در فواصل زمانی مناسب اجتناب‌ناپذیر است. بر همین اساس، بانک مرکزی هر ساله برآوردی از ضرایب اهمیت کالاها و خدمات مشمول شاخص تورم به دست می‌آورد و چنانچه نتیجه‌گیری شود که ضرایب اهمیت اقلام شاخص با سال پایه تفاوت معنی‌داری دارد، اقدام به تجدید نظر در سال پایه می‌نماید. این تجدید نظر به معنی تغییر در سبد منتخب اقلام مصرفی خانوار و وزن‌های منتسب به هر قلم می‌باشد.

از آنجا که شاخص‌های قیمت نتایج عملکرد اقتصادی سال‌های قبل را تبیین می‌نمایند، به‌هنگام‌سازی چارچوب‌های آماری مربوط به آنها در مقاطع شروع برنامه‌های پنج‌ساله توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی ضروری است. در سایر کشورها تغییر سال پایه به اهداف، مسائل اقتصادی و امکانات اجرایی انجام طرح تجدید نظر در سال پایه در آن کشور بستگی دارد؛ ولی معمولاً فاصله زمانی ۵ سال به عنوان فاصله زمانی مناسب برای تجدید نظر کلی در سبد و وزن اقلام پیشنهاد می‌گردد. در ایران سال‌های تجدید نظر در شاخص CPI به ترتیب سال‌های ۱۳۳۸، ۱۳۴۸، ۱۳۵۳، ۱۳۶۱، ۱۳۶۹ و ۱۳۷۶ بوده است.

آخرین تجدید نظر صورت گرفته در سال پایه شاخص‌های اقتصادی سال ۱۳۷۶ بود. با فاصله گرفتن از این سال و به دنبال تغییرات مشاهده شده در الگوی مصرفی خانوارهای شهری کشور در سال‌های اخیر، تغییر در سال پایه اجتناب‌ناپذیر می‌نمود و برای به‌هنگام‌سازی آمارهای موجود، سال ۱۳۸۳ به عنوان سال پایه جدید انتخاب شد.

به این ترتیب، با لحاظ نمودن آخرین تغییرات صورت گرفته در تقسیمات کشوری و تحولات جمعیتی و اقتصادی شهرهای کشور، طرح آماری بررسی بودجه خانوار شهری در سال ۱۳۸۳ در ۷۵ شهر منتخب و حدود ۱۳۰۰۰ خانوار در مناطق شهری کشور اجرا شد و کلیه هزینه‌ها و درآمدهای خانوارهای شهری مورد پرسش قرار گرفته و نتایج آن به طریق علمی به کل جامعه شهری تممیم یافت. نتایج حاصل از این بررسی ترکیب و میزان هزینه‌های صرف شده در هریک از اقلام مصرفی خانوار شهری در سال ۱۳۸۳ را مشخص نمود. از بین این اقلام، پراهمیت‌ترین آنها از منظر میزان اهمیت نسبی در کل هزینه‌های خانوار، پیش‌بینی روند آتی مصرف آنها، جایگاه اقتصادی آنها از منظر تولید، واردات و صادرات در آینده و نیز امکان قیمت‌گیری مستمر از آنها در بازارهای خرده‌فروشی انتخاب گردید. به این ترتیب، تعداد ۳۵۹ قلم کالا و خدمت برای محاسبه شاخص جدید بر پایه سال ۱۳۸۳ انتخاب شد که از این تعداد ۸۱ قلم جدید بوده و تعداد ۳۲ قلم نیز از اقلام مشمول شاخص قبل حذف گردید. اقلام حذف شده از مجموعه اقلام مورد قیمت‌گیری به سه دسته تقسیم می‌شوند:

الف) اقلامی که میزان اهمیت آنها در بین اقلام مصرفی خانوار نسبت به سایر اقلام مصرفی، در فاصله بین دو تجدید نظر کاهش قابل ملاحظه یافته است (مثل اجرت استحمام در حمام خصوصی، صابون لباسشویی، کفش شورو دست‌دوز بچه‌گانه، بخاری نفتی دستی و ...).

ب) اقلامی که به قرینه انتخاب اقلام جدید حذف شده و به جای آنها اقلامی با ماهیت مشابه انتخاب شده‌اند (مثل اقلام مشمول گروه داروهای درمانی و انواع اتومبیل سواری).

ج) اقلامی که با تغییر روش قیمت‌گیری از آنها، ضمن حفظ ماهیت عینی این اقلام، عناوین به کار رفته در آنها به چند قلم تقسیم شده است یا چند قلم قبلی در قالب یک قلم واحد انتخاب شده و مورد قیمت‌گیری قرار گرفته‌اند (مثل هزینه حج و زیارت که به چند قلم مجزای سفرهای مختلف زیارتی تقسیم شده است یا سبزی‌های برگی که با هم ترکیب شده‌اند).

براساس مطالعات انجام شده در روش‌های محاسبه شاخص بهای کالاها و خدمات مصرفی، طبق توصیه‌های سازمان‌های بین‌المللی آمار، به خصوص صندوق بین‌المللی پول که متولی ارزیابی نتایج حاصل از بررسی طرح‌های آمار اقتصادی در کشورهای عضو می‌باشد، در تجدید نظر سال ۱۳۸۳ طبقه‌بندی اقلام مشمول شاخص بهای کالاها و خدمات مصرفی به طبقه‌بندی COICOP^(۱) (براساس پیشنهاد SNA ویرایش سال ۱۹۹۳) تغییر یافت و به علت اعمال این تغییر، اولاً تعداد گروه‌های اصلی مشمول شاخص از ۸ گروه در طبقه‌بندی قبل (براساس طبقه‌بندی SNA ویرایش سال ۱۹۶۸) به ۱۲ گروه تغییر یافت و در ضمن در بین گروه‌های اصلی مشمول شاخص، جابه‌جایی‌هایی در مورد بعضی از اقلام رخ داد. از جمله تغییرات مهم صورت گرفته در طبقه‌بندی اقلام در گروه‌های اصلی می‌توان به موارد ذیل اشاره نمود:

۱- غذای خارج از خانه که در شاخص قبل در گروه «خوراکی‌ها، آشامیدنی‌ها و دخانیات» طبقه‌بندی می‌شد به گروه جدیدی با عنوان «رستوران و هتل» منتقل گردید. بنابراین جمع ضرایب اهمیت دو سرگروه اصلی با عناوین «خوراکی‌ها و آشامیدنی‌ها»، «دخانیات» و قسمتی از ضریب اهمیت گروه «رستوران و هتل» در سال ۱۳۸۳، معادل ضریب اهمیت گروه «خوراکی‌ها، آشامیدنی‌ها و دخانیات» در سال ۱۳۷۶ می‌باشد.

۲- گروه «حمل و نقل و ارتباطات» در شاخص قبل، براساس طبقه‌بندی جدید به دو زیرگروه «حمل و نقل» و «ارتباطات» تقسیم شد. به علاوه، هزینه انواع بیمه اتومبیل از گروه «حمل و نقل» به گروه «کالاها و خدمات متفرقه» منتقل شد.

۳- گروه «تحصیل و مطالعه» از شاخص قبل، با در نظر گرفتن شهریه‌های مراکز آموزشی به گروه «تحصیل» در شاخص جدید تبدیل شد و باقی مانده اقلام مشمول آن گروه نیز به گروه «تفریح و امور فرهنگی» به عنوان یک گروه جدید اضافه شد.

۴- با ایجاد گروه «تفریح و امور فرهنگی» اقلام هزینه‌های مسافرت خانوار که در شاخص قبل مشمول زیرگروه «کالاها و خدمات متفرقه» می‌شد نیز در شاخص جدید به گروه «تفریح و امور فرهنگی» منتقل گردید. بدین ترتیب، مقایسه ضریب اهمیت گروه اصلی «تفریح، تحصیل و مطالعه» در شاخص قبل، با ترکیبی از ضرایب اهمیت گروه‌های «تفریح و امور فرهنگی» و «تحصیل» امکان‌پذیر می‌باشد.

همچنین، در گروه‌های اختصاصی نیز تغییراتی صورت گرفت و گروه «مسکن، سوخت و روشنایی» به «مسکن، آب، برق و گاز و سایر سوخت‌ها» تغییر نام یافت. در ضمن، بخشی از اقلام مشمول این گروه به گروه «کالا» و بخشی به گروه «خدمات» منتقل شد، به گونه‌ای که جمع ضرایب اهمیت دو گروه اختصاصی «کالا» و «خدمات» معادل ۱۰۰ می‌باشد.

به منظور مقایسه بهتر وزن‌ها در گروه‌های اصلی و برخی اقلام مهم در شاخص در دو سال پایه ۱۳۷۶ و ۱۳۸۳، اقلام مشمول هر یک از این گروه‌ها به همراه ضرایب اهمیت آنها در این دو سال در جداول ذیل آورده شده است. به منظور تسهیل در مقایسه، اقلام سبد مصرفی خانوار در سال پایه ۱۳۷۶ براساس تغییرات سبد در سال ۱۳۸۳ به‌هنگام شده و ضرایب اهمیت شبیه‌سازی شده‌اند. این جداول میزان تغییر در ضرایب اهمیت گروه‌های اصلی و فرعی منتخب را در فاصله دو سال پایه نشان می‌دهند.

ادامه کادر شماره ۱۵

مقایسه ضرایب اهمیت مشمول گروه‌های اصلی شاخص بهای کالاها و خدمات مصرفی در سال‌های پایه ۱۳۷۶ و ۱۳۸۳

مقایسه ضرایب اهمیت برخی از اقلام مهم در شاخص		مقایسه ضرایب اهمیت مشمول گروه‌های اصلی شاخص بهای کالاها و خدمات مصرفی در سال‌های پایه ۱۳۷۶ و ۱۳۸۳	
سال پایه		سال پایه	
۱۳۸۳	۱۳۷۶	۱۳۸۳	۱۳۷۶
گروه اختصاصی			
سیب‌زمینی	۰/۳۹	۰/۴۸	۲۸/۴۹
حبوب	۰/۳۹	۰/۵۴	۲۷/۲۶
سبزی‌های تازه	۲/۹۲	۳/۲۰	۱/۲۳
قند و شکر	۰/۳۶	۰/۵۵	۰/۵۲
تخم‌مرغ	۰/۷۱	۰/۸۵	۶/۲۲
هزینه‌های کفن و دفن	۰/۱۲	۰/۸۱	۹/۶۳
روغن‌ها و چربی‌ها	۰/۹۷	۱/۱۸	۲۸/۶۰
انواع نان	۰/۹۱	۱/۰۳	۲۶/۷۹
اتومبیل سواری	۶/۳۹	۵/۲۶	۵/۸۰
خدمات تلفن و نامبر(مکالمه تلفن)	۱/۴	۰/۸۳	۵/۵۷
رایانه شخصی	۰/۳	۰۰۰	۶/۲۶
دستگاه تلفن و نامبر	۰/۲	۰۰۰	۷/۰۷
دوربین فیلمبرداری	۰/۱۴	۰۰۰	۵/۲۵
			۱/۰۱
			۵/۵۴
			۱۱/۹۷
			۱/۶۳
			۳/۸۰
			۲/۰۷
			۱/۷۲
			۳/۱۸
			۱۰۰/۰۰
			۱۰۰/۰۰

علل کاهش شاخص در سال پایه ۱۳۸۳

فرمول محاسباتی شاخص بهای کالاها و خدمات مصرفی، فرمول لاسپیرز است. این فرمول سبد اقلام مصرفی خانوار و وزن‌های متناسب به آنها را در فاصله بین دو سال پایه متوالی، ثابت فرض می‌کند.

از آنجا که به علل اقتصادی و پیشرفت دانش فنی و به بازار آمدن کالاهای مصرفی جدید و مدرن‌تر و همچنین تغییر کیفیت خدمات مصرفی، تدریجاً سلیقه و در نتیجه الگوی مصرف خانوارها تغییر می‌کند و از سوی دیگر، خانوارها در شرایط تورمی سعی می‌کنند حتی‌المقدور اجناس گران‌تر را با اقلام کم‌هزینه‌تر جایگزین نمایند، با فاصله گرفتن از سال پایه با توجه به اینکه شاخص لاسپیرز، سبد اقلام و اهمیت هریک از آنها را ثابت در نظر می‌گیرد، این شاخص افزایش قیمت‌ها را بیشتر از میزان واقعی آن نشان می‌دهد. بنابراین با تعدیل سال پایه، شاخص محاسبه شده کاهش می‌یابد. بر همین اساس، با تغییر سال پایه از سال ۱۳۷۶ به سال ۱۳۸۳، و تغییر سبد اقلام و ضرایب اهمیت آنها، نرخ تورم در سال ۱۳۸۵، از ۱۳/۶ درصد (بر مبنای سال پایه قدیم) به ۱۱/۹ درصد (بر مبنای سال پایه جدید) کاهش یافت.

جدول زیر نرخ تورم طی سال‌های ۱۳۷۰، ۱۳۷۱، ۱۳۷۷، ۱۳۸۴ و ۱۳۸۵ را بر مبنای سال‌های پایه مختلف نشان می‌دهد:

مقایسه نرخ تورم سال بعد از سال پایه براساس سبد قدیم و جدید

سال پایه		سال پایه	
۱۳۸۳=۱۰۰	۱۳۷۶=۱۰۰	۱۳۶۹=۱۰۰	
۰۰۰	۰۰۰	۲۰/۷	۱۳۷۰
۰۰۰	۰۰۰	۲۴/۴	۱۳۷۱
۰۰۰	۱۸/۱	۲۰/۰	۱۳۷۷
۱۰/۴	۱۲/۱	۰۰۰	۱۳۸۴
۱۱/۹	۱۳/۶	۰۰۰	۱۳۸۵

ماخذ: بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران، «گزارش مشروح تجدید نظر در سال پایه شاخص بهای کالاها و خدمات مصرفی در مناطق شهری ایران، سال پایه ۱۳۸۳»، تیر ۱۳۸۶

۱- Classification of Individual Consumption by Purpose

گزارش اقتصادی و ترازنامه سال ۱۳۸۶

این افزایش با توجه به ضریب اهمیت نسبی گروه‌های عمده تشکیل‌دهنده شاخص کل، افزایش نرخ رشد شاخص بهای گروه «کالاهای تولید و مصرف شده در کشور» از ۱۲/۱ درصد در سال گذشته به ۱۵/۲ درصد در سال مورد بررسی بود که ۷۶/۶ درصد از تغییرات شاخص بهای عمده‌فروشی را بر عهده داشت.

در سال ۱۳۸۶، نرخ رشد شاخص بهای «کالاهای صادراتی» نسبت به سال گذشته کاهش داشت و از ۱۷/۶ درصد در سال ۱۳۸۵ به ۱۷/۰ درصد در سال مورد بررسی رسید، اما نرخ رشد شاخص بهای «کالاهای وارداتی» از ۱۰/۱ درصد در سال ۱۳۸۵ به ۱۲/۹ درصد در سال ۱۳۸۶ افزایش یافت. شایان ذکر است طبق گزارش مستقل شاخص بهای کالاهای صادراتی کشور^(۳) نیز، نرخ رشد شاخص مذکور از ۱۷/۴ درصد در سال ۱۳۸۵ به ۱۶/۳ درصد در سال ۱۳۸۶ کاهش یافت. تفاوت در میزان رشد دو شاخص مذکور ناشی از تعداد و ترکیب کالاهای موجود در هر یک از این دو شاخص است.

عوامل اصلی تاثیرگذار بر شاخص بهای کالاهای وارداتی، قیمت‌های جهانی، حقوق ورودی و نرخ ارز مورد استفاده در محاسبات گمرکی می‌باشد. نرخ موثر حقوق ورودی در سال ۱۳۸۵ به میزان ۱۰/۴ درصد بود که در سال ۱۳۸۶ به ۱۰/۸ درصد افزایش یافت^(۳). در سال ۱۳۸۶، نرخ ارز مورد استفاده در محاسبات گمرکی به طور متوسط ۹۳۲۴ ریال به ازای هر دلار بود. نرخ مشابه در سال ۱۳۸۵ به میزان ۹۱۹۴ ریال بود. با توجه به یکسان‌سازی نرخ ارز از سال ۱۳۸۱ و تعدیل ۱/۴ درصدی آن در سال ۱۳۸۶ نسبت به سال قبل، افزایش نرخ رشد شاخص بهای کالاهای وارداتی را می‌توان بیشتر به افزایش قیمت‌ها در بازارهای جهانی، تغییر ترکیب کالاهای وارداتی به کشور، افزایش نرخ موثر حقوق ورودی و تا حدودی افزایش نرخ ارز مربوط دانست.

۲- در جریان تجدید نظر سال ۱۳۷۹ در شاخص بهای عمده‌فروشی کالاها، تعداد اقلام شاخص گروه اختصاصی «کالاهای صادراتی» از ۲۰ قلم به ۸۶ قلم کالا افزایش یافته و به صورت جداگانه محاسبه و گزارش می‌شود.
۳- نرخ موثر حقوق ورودی از تقسیم مجموع حقوق ورودی وصولی بر ارزش ریالی کل واردات گمرکی کشور به دست می‌آید.

۱۹-۲-۱-۲- مناطق روستایی کشور^(۱)

شاخص بهای کالاها و خدمات مصرفی خانوارهای روستایی کشور در سال ۱۳۸۶ نسبت به سال قبل ۱۷/۱ درصد افزایش یافت. نرخ تورم مناطق روستایی حاصل رشد شاخص بهای «کالاهای» با نرخ ۱۸/۲ درصد و شاخص بهای «خدمات» با نرخ ۱۴/۳ درصد نسبت به سال ۱۳۸۵ می‌باشد. دو گروه اختصاصی مذکور به ترتیب با ضرایب اهمیت ۷۶/۳ و ۲۳/۷ درصد در تشکیل شاخص کل، ۷۷/۷ و ۲۲/۳ درصد از افزایش شاخص کل را به خود اختصاص دادند.

در سال مورد بررسی، شاخص بهای گروه «خوراکی‌ها، آشامیدنی‌ها و دخانیات» به میزان ۲۲/۵ درصد نسبت به سال قبل رشد داشت. دلیل اصلی رشد شاخص این گروه، افزایش نرخ رشد شاخص گروه‌های «نان و غلات»، «گوشت قرمز، ماکیان و فرآورده‌های آنها» و «سبزی‌ها و حبوب» بود. در سال ۱۳۸۶، سهم گروه «خوراکی‌ها، آشامیدنی‌ها و دخانیات» از افزایش شاخص کل بهای کالاها و خدمات مصرفی خانوارهای روستایی ۵۶/۵ درصد و سهم گروه «کالاهای غیر خوراکی و خدمات» ۴۳/۵ درصد بود.

پس از گروه‌های «خوراکی‌ها، آشامیدنی‌ها و دخانیات» و «مسکن، آب، برق و گاز و سایر سوخت‌ها»، گروه‌های «حمل و نقل»، «بهداشت و درمان» و «پوشاک و کفش» به ترتیب با سهمی معادل ۷/۳، ۵/۹ و ۵/۴ درصد بیشترین سهم را در رشد شاخص کل داشتند. پنج گروه مذکور در مجموع معادل ۸۸/۸ درصد از افزایش شاخص کل را به خود اختصاص دادند.

۱۹-۲-۲- شاخص بهای عمده‌فروشی کالاها

متوسط شاخص بهای عمده‌فروشی کالاها در سال ۱۳۸۶ نسبت به سال قبل ۱۴/۹ درصد افزایش یافت. دلیل اصلی

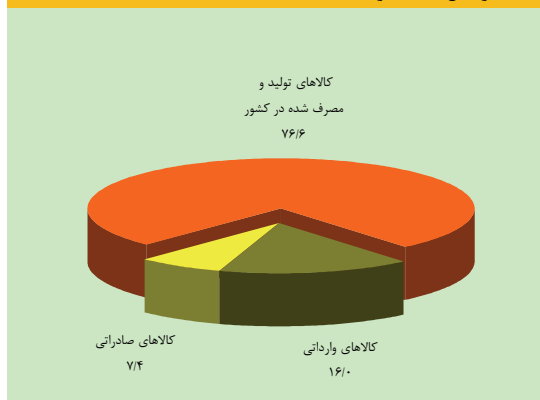
۱- منبع آمارهای استفاده شده در این بخش، نشریه «شاخص بهای کالاها و خدمات مصرفی خانوارهای روستایی کشور» مرکز آمار ایران می‌باشد. سال پایه این شاخص ۱۳۸۱ است.

شاخص ارزش واحد^(۱) برای کالاهای صادراتی در سال ۱۳۸۵ برابر ۴/۲۸ میلیون ریال به ازای هر تن بود و این شاخص در سال ۱۳۸۶ به ۴/۴۹ میلیون ریال به ازای هر تن رسید که ۴/۹ درصد افزایش نشان می‌دهد. همچنین شاخص ارزش واحد برای کالاهای وارداتی در سال ۱۳۸۵ برابر ۸/۸۲ میلیون ریال به ازای هر تن بود که در سال ۱۳۸۶ با ۲۱/۴ درصد افزایش به ۱۰/۷۱ میلیون ریال به ازای هر تن رسید. دو شاخص ارزش واحد کالاهای صادراتی و وارداتی کشور علاوه بر متغیرهای تورم داخلی و خارجی، نرخ ارز و نرخ موثر تعرفه، تحت تاثیر کیفیت و نوع کالاهای صادراتی و وارداتی نیز قرار دارند.

در بین گروه‌های اصلی شاخص بهای عمده‌فروشی کالاهای، شاخص بهای «مواد خوراکی» با رشدی به میزان ۱۶/۴ درصد، با توجه به ضریب اهمیت قابل ملاحظه ۳۵/۴ درصدی آن در تشکیل شاخص کل، سهمی معادل ۴۴/۹ درصد از تغییرات شاخص مذکور را بر عهده داشت. افزایش شاخص بهای گروه‌های «گوشت قرمز» به میزان ۱۸/۴ درصد، «لبنیات» ۱۵/۶ درصد، «گندم، آرد گندم و فرآورده‌های آن» ۸/۴ درصد، «برنج تولید داخل» ۱۷/۲ درصد، «میوه‌های تازه» ۲۵/۵ درصد، «سبزی‌های تازه» ۱۰/۵ درصد و «قند و شکر و فرآورده‌های آن و عسل» ۱۸/۱ درصد، بیشترین اثر را در افزایش شاخص بهای گروه «مواد خوراکی» داشتند.

پس از شاخص گروه «مواد خوراکی»، شاخص گروه «مصنوعات برحسب مواد اولیه» با ۱۶/۸ درصد رشد نسبت به سال قبل و با ضریب اهمیتی در حدود ۲۶/۹ درصد در تشکیل شاخص کل، سهمی معادل ۳۰/۶ درصد در افزایش شاخص کل داشت. در بین زیرگروه‌ها و اقلام مشمول این گروه، بالا رفتن شاخص بهای اقلام و گروه‌های «لاستیک رویی و تویی خودرو» به میزان ۱۵/۷ درصد، «کاغذ و مقوا» ۱۸/۷ درصد (عمدتاً به دلیل افزایش شاخص بهای کاغذهای اداری و بهداشتی معادل ۲۰/۴ درصد)، «منسوجات» به میزان ۱۴/۴ درصد (عمدتاً به دلیل افزایش شاخص بهای الیاف و نخ معادل ۱۳/۴ درصد و فرش پشمی دستباف مصرف داخل ۳۹/۸ درصد)، «آجر» ۳۴/۵ درصد، «آهن و فولاد» ۲۲/۸ درصد (غالباً به دلیل افزایش شاخص بهای تیرآهن تولید داخل معادل ۲۰/۹ درصد، آهن میله‌گرد تولید داخل ۲۳/۸ درصد و لوله آهنی سیاه ۵۰/۱ درصد)، «مس» ۹/۸ درصد (عمدتاً به دلیل بالا رفتن قیمت مس مفتول معادل ۹/۸ درصد و مس صادراتی ۱۰/۱ درصد) و «مصنوعات فلزی» ۱۵/۸ درصد (غالباً به دلیل بالا رفتن شاخص بهای مخازن و مبدل‌های حرارتی به میزان ۶۰/۶ درصد، پیچ و مهره وارداتی ۱۹/۰ درصد، ابزارآلات دستی و شیرهای فلزی و لوازم برنده ۱۱/۸ درصد و لوازم خانگی ۸/۵ درصد)، سهم قابل توجهی در افزایش شاخص بهای گروه «مصنوعات برحسب مواد اولیه» داشتند. گروه «ماشین‌آلات و وسایل نقلیه» نیز با ۹/۴ درصد رشد نسبت به سال قبل دارای سهمی معادل ۸/۱ درصد در رشد شاخص کل بود. افزایش شاخص بهای اقلام و زیرگروه‌های «ماشین‌آلات تخصصی» به میزان ۱۰/۹ درصد، «لوازم و ماشین‌آلات صنعتی عمومی» ۲۰/۱ درصد (غالباً به دلیل افزایش شاخص بهای تلمبه‌ها معادل ۲۶/۳ درصد)، «کمپرسور وارداتی» ۲۷/۰ درصد و «وسایل حمل و نقل و قطعات آن» ۶/۹ درصد (بیشتر به علت بالا رفتن قیمت لوازم یدکی خودرو وارداتی به میزان ۹/۴ درصد) بیشترین اثر را در افزایش شاخص بهای این گروه داشتند. بدین ترتیب، سه گروه اصلی «مواد خوراکی»، «مصنوعات برحسب مواد اولیه» و «ماشین‌آلات و وسایل نقلیه» در مجموع ۸۳/۶ درصد از رشد شاخص بهای عمده‌فروشی کالاها طی سال ۱۳۸۶ را به خود اختصاص دادند.

نمودار ۱۹-۳- سهم گروه‌های عمده در افزایش شاخص بهای عمده‌فروشی کالاها در سال ۱۳۸۶ (درصد)

۱- شاخص ارزش واحد (unit value) از تقسیم ارزش کالاهای صادراتی به وزن صادرات یا ارزش کالاهای وارداتی به وزن واردات محاسبه می‌گردد.

گزارش اقتصادی و ترازنامه سال ۱۳۸۶

گروه‌های اصلی و اختصاصی به میزان ۱۹/۰ درصد داشت. دلیل عمده آن افزایش نرخ رشد شاخص بهای «مصالح فلزی» به میزان ۲۲/۴ درصد بود. نرخ رشد شاخص قیمت «مصالح ساختمانی غیر فلزی» نیز از ۶/۳ درصد در سال ۱۳۸۵ به ۱۴/۱ درصد در سال ۱۳۸۶ افزایش یافت.

بررسی تغییرات ماهانه شاخص بهای عمده‌فروشی در سال ۱۳۸۶ نشان می‌دهد که این شاخص در مرداد ماه بدون تغییر ماند و در سایر ماه‌های سال افزایش یافت. بیشترین افزایش نسبت به ماه قبل در بهمن ماه به میزان ۲/۸ درصد بود.

در سال ۱۳۸۶، افزایش شاخص بهای برخی از اقلام زیرگروه «نفت و مشتقات آن» مانند بنزین معمولی معادل ۲۰/۸ درصد و انواع روغن‌های موتور صنعتی ۷/۷ تا ۲۱/۶ درصد همراه با ثبات شاخص بهای اقلامی نظیر نفت سفید و نفت گاز باعث شد تا میانگین شاخص بهای گروه «سوخت‌های معدنی و فرآورده‌های آن» نسبت به سال گذشته ۱۱/۶ درصد افزایش یابد که به مراتب بیشتر از ۴/۷ و ۲/۷ درصد افزایش این شاخص در سال‌های ۱۳۸۴ و ۱۳۸۵ بود.

متوسط شاخص بهای «مصالح ساختمانی» در سال ۱۳۸۶ در مقایسه با سال ۱۳۸۵ بیشترین افزایش را در بین

جدول ۱۹-۵- متوسط سالانه گروه‌های شاخص بهای عمده‌فروشی کالاها (۱۰۰=۱۳۷۶)

اثر مستقیم در تغییر شاخص کل سال ۱۳۸۶	درصد تغییر		سال			
	واحد درصد	درصد	۱۳۸۶	۱۳۸۵		
۷۶/۶	۱۱/۴	۱۵/۲	۱۲/۱	۳۵۸/۳	۳۱۱/۱	گروه‌های عمده
۱۶/۰	۲/۴	۱۲/۹	۱۰/۱	۲۵۳/۸	۲۲۴/۸	کالاهای تولید و مصرف شده در کشور
۷/۴	۱/۱	۱۷/۰	۱۷/۶	۵۶۵/۶	۴۸۳/۳	کالاهای وارداتی
						کالاهای صادراتی
۱۰۰/۰	۱۴/۹	۱۴/۹	۱۲/۱	۳۴۱/۲	۲۹۷/۰	شاخص کل
						گروه‌های اصلی
۴۴/۹	۶/۷	۱۶/۴	۱۲/۵	۳۹۸/۳	۳۴۲/۲	مواد خوراکی
۰/۵	۰/۱	۸/۸	۶/۴	۳۱۹/۷	۲۹۳/۹	نوشابه‌ها و دخانیات
۳/۳	۰/۵	۱۴/۶	۱۴/۷	۲۹۵/۱	۲۵۷/۶	مواد صنعتی غیر از مواد سوختنی معدنی
۳/۶	۰/۵	۱۱/۶	۲/۷	۵۵۷/۳	۴۹۹/۵	سوخت‌های معدنی و فرآورده‌های آن
۸/۱	۱/۲	۱۳/۳	۱۱/۰	۳۵۳/۹	۳۱۲/۴	مواد شیمیایی و پتروشیمی
۳۰/۶	۴/۶	۱۶/۸	۱۶/۱	۳۴۹/۶	۲۹۹/۳	مصنوعات برحسب مواد اولیه
۸/۱	۱/۲	۹/۴	۷/۹	۲۱۵/۴	۱۹۶/۹	ماشین‌آلات و وسایل نقلیه
۰/۹	۰/۱	۹/۶	۳/۵	۲۰۰/۰	۱۸۲/۴	کالاهای متفرقه
						گروه‌های اختصاصی
۳۴/۸	۵/۲	۱۶/۲	۱۳/۹	۴۱۱/۳	۳۵۳/۹	محصولات کشاورزی، دامپروری و ماهیگیری
۲۱/۵	۳/۲	۱۵/۵	۱۵/۲	۴۲۱/۰	۳۶۴/۵	کشاورزی
۱۳/۳	۲/۰	۱۷/۵	۱۱/۸	۳۹۴/۸	۳۳۶/۱	دامپروری و ماهیگیری
۱۵/۸	۲/۴	۱۹/۰	۱۹/۹	۴۰۷/۳	۳۴۲/۳	مصالح ساختمانی
۱۱/۰	۱/۷	۲۲/۴	۳۱/۸	۴۲۳/۹	۳۴۶/۳	فلزی
۴/۸	۰/۷	۱۴/۱	۶/۳	۳۸۴/۳	۳۳۶/۸	غیر فلزی

۱۹-۲-۳- شاخص بهای تولیدکننده

فعالیت‌های کار و کسب و «حمل و نقل، انبارداری و ارتباطات» اختصاص داشت. در سال ۱۳۸۶، شاخص بهای «محصولات صنعتی» با ۱۵/۴ درصد رشد نسبت به سال قبل، با توجه به ضریب اهمیتی در حدود ۴۵/۲ درصد در تشکیل شاخص کل، به تنهایی سهمی معادل ۳۵/۳ درصد از افزایش شاخص کل را بر عهده داشت.

در سال ۱۳۸۶، شاخص بهای تولیدکننده نسبت به سال قبل ۱۶/۸ درصد رشد داشت. نرخ رشد این شاخص در سال‌های ۱۳۸۴ و ۱۳۸۵ به ترتیب ۹/۵ و ۱۲/۲ درصد بود. در بین گروه‌های اصلی شاخص بهای تولیدکننده، بیشترین سهم در رشد این شاخص به ترتیب به گروه‌های «محصولات صنعتی»، «کشاورزی، دامداری و جنگلداری»، «مستغلات، اجاره و

آهنی سیاه ۵۰/۱ درصد)، سهم قابل توجهی در افزایش شاخص بهای گروه «محصولات صنعتی» داشتند. شاخص بهای گروه «کشاورزی، دامداری و جنگلداری» با نرخ رشد ۱۹/۳ درصد در مقابل ۱۳/۳ درصد در سال ۱۳۸۵، دارای سهمی معادل ۲۶/۵ درصد در رشد شاخص کل بود. افزایش شاخص بهای اقلام و گروه‌های «غلات» معادل ۱۰/۱ درصد، «سیب‌زمینی مصرف داخل» ۹۶/۷ درصد، «سبزی‌ها» ۸/۲ درصد، «مرکبات» ۴۶/۲ درصد، «میوه‌های دانه‌دار و هسته‌دار» ۳۰/۲ درصد، «دام زنده و شیر» ۲۱/۷ درصد و «عسل» ۳۵/۹ درصد تاثیر بسزایی در افزایش شاخص بهای گروه «کشاورزی، دامداری و جنگلداری» داشتند.

افزایش شاخص بهای زیرگروه‌های «محصولات غذایی و آشامیدنی‌ها» به میزان ۱۷/۰ درصد (عمدتاً ناشی از افزایش شاخص قیمت گوشت تازه معادل ۱۸/۲ درصد، لبنیات ۱۳/۴ درصد و انواع نان ۲۱/۰ درصد)، «منسوجات» ۱۵/۵ درصد (به ویژه قالی و قالیچه دستباف به میزان ۲۲/۳ درصد و پوشاک ۱۱/۱ درصد)، «فرآورده‌های نفتی تصفیه شده» ۱۱/۹ درصد (عمدتاً ناشی از افزایش قیمت بنزین معمولی معادل ۲۰/۸ درصد)، «مواد شیمیایی و پتروشیمی» ۱۷/۱ درصد، «محصولات کانی غیر فلزی» ۱۱/۱ درصد (عمدتاً به دلیل افزایش قیمت آجر معادل ۳۵/۹ درصد) و «فلزات اساسی» ۲۱/۹ درصد (به ویژه تیرآهن معادل ۲۰/۹ درصد، آهن میله‌گرد ۲۳/۸ درصد و لوله

(۱۰۰=۱۳۷۶)

جدول ۱۹-۶- متوسط سالانه گروه‌های شاخص بهای تولیدکننده

اثر مستقیم در تغییر شاخص کل سال ۱۳۸۶	درصد تغییر	سال		گروه‌های اختصاصی
		۱۳۸۶	۱۳۸۵	
۲۶/۷	۴/۵	۱۹/۰	۱۳/۱	کشاورزی، دامداری و ماهیگیری
۳۶/۱	۶/۱	۱۴/۸	۱۱/۳	مواد معدنی، محصولات صنعتی و تامین برق، گاز و آب خدمات
۳۷/۲	۶/۲	۱۷/۶	۱۲/۶	
۱۰۰/۰	۱۶/۸	۱۶/۸	۱۲/۲	شاخص کل
				گروه‌های اصلی
۲۶/۵	۴/۴	۱۹/۳	۱۳/۳	کشاورزی، دامداری و جنگلداری
۰/۲	۰/۰	۶/۳	۴/۹	ماهیگیری
۰/۳	۰/۱	۷/۶	۳۴/۹	مواد معدنی
۳۵/۳	۵/۹	۱۵/۴	۱۱/۵	محصولات صنعتی
۰/۴	۰/۱	۴/۷	۰/۰	تامین برق، گاز و آب
۰/۳	۰/۱	۱۵/۲	۱۶/۲	تعمیر وسایل نقلیه موتوری
۱/۰	۰/۲	۱۸/۳	۱۲/۶	هتل و رستوران
۱۰/۰	۱/۷	۱۵/۰	۹/۹	حمل و نقل، انبارداری و ارتباطات
۰/۹	۰/۱	۴/۸	-۰/۴	واسطه‌گری‌های مالی
۱۸/۳	۳/۱	۲۲/۱	۱۶/۰	مستغلات، اجاره و فعالیت‌های کار و کسب
۰/۹	۰/۱	۱۵/۶	۲۲/۵	آموزش
۴/۱	۰/۷	۲۱/۶	۱۸/۱	بهداشت و مددکاری اجتماعی
۱/۸	۰/۳	۱۳/۹	۱۱/۹	سایر فعالیت‌های خدمات عمومی، اجتماعی و شخصی

بخش عمده‌ای از افزایش شاخص «حمل و نقل، انبارداری و ارتباطات» به میزان ۶۳ درصد، ناشی از افزایش شاخص بهای «حمل و نقل جاده‌ای» بود. همچنین، افزایش شاخص بهای «بلیت مسافرت با اتوبوس» به میزان ۲۰/۹ درصد و «کرایه تاکسی در داخل شهر» معادل ۲۵/۸ درصد نقش قابل توجهی در رشد شاخص این گروه داشت. در مجموع، چهار گروه «محصولات صنعتی»، «کشاورزی، دامداری و جنگلداری»،

دو گروه «مستغلات، اجاره و فعالیت‌های کار و کسب» و «حمل و نقل، انبارداری و ارتباطات» به ترتیب با نرخ رشد ۲۲/۱ و ۱۵/۰ درصد، سهمی برابر ۱۸/۳ و ۱۰/۰ درصد در افزایش شاخص کل بهای تولیدکننده داشتند. بخش عمده‌ای از افزایش شاخص «مستغلات، اجاره و فعالیت‌های کار و کسب» به دلیل افزایش شاخص بهای «مستغلات و اجاره» معادل ۲۲/۰ درصد بود.

گزارش اقتصادی و ترازنامه سال ۱۳۸۶

گروه در سال ۱۳۸۶، بالاترین سهم به میزان ۳۵/۵ درصد را در رشد شاخص کل نسبت به سال قبل داشت. در سال مورد بررسی، شاخص بهای «چوب و اشیای چوبی» بیشترین افزایش را در بین گروه‌های اصلی به میزان ۹۴/۰ درصد نسبت به سال قبل داشت. دلیل افزایش این شاخص، افزایش قیمت «تخته چندلایی و نئوپان» بود. شاخص بهای گروه «چربی‌ها و روغن‌های حیوانی و نباتی» با ۴۴/۵ درصد افزایش نسبت به سال قبل در رتبه بعدی افزایش شاخص قرار گرفت. این میزان رشد به مراتب بیشتر از رشد ۳/۹ و ۷/۴ درصدی آن به ترتیب در سال‌های ۱۳۸۴ و ۱۳۸۵ بود. رشد این شاخص ناشی از افزایش شاخص بهای «روغن‌های هیدروژنه» در سال‌های ۱۳۸۴ و ۱۳۸۵ بود.

بررسی تغییرات ماهانه شاخص بهای «کالاهای صادراتی» در سال ۱۳۸۶ نشان می‌دهد این شاخص در ماه‌های مرداد و شهریور کاهش و در سایر ماه‌های سال افزایش یافت. بیشترین رشد شاخص نسبت به ماه قبل مربوط به مهر ماه به میزان ۴/۵ درصد و بیشترین کاهش مربوط به شهریور ماه به میزان ۱/۵ درصد بود.

(۱۳۷۶=۱۰۰)

جدول ۱۹-۷- متوسط سالانه گروه‌های شاخص بهای کالاهای صادراتی در ایران

اثر مستقیم در تغییر شاخص کل سال ۱۳۸۶	درصد تغییر		سال			
	واحد درصد	درصد	۱۳۸۶	۱۳۸۵		
			۱۳۸۶	۱۳۸۵		
۱/۱	-۰/۲	۸/۵	۴/۸	۵۹۴/۴	۵۴۷/۸	محصولات حیوانی
۵/۷	-۰/۹	۱۳/۴	۱/۹	۳۳۱/۸	۲۹۲/۷	محصولات نباتی
۰/۷	-۰/۱	۴۴/۵	۷/۴	۳۹۳/۶	۲۷۲/۴	چربی‌ها و روغن‌های حیوانی و نباتی
۵/۶	-۰/۹	۱۱/۱	۱۵/۵	۴۹۱/۴	۴۴۲/۴	محصولات صنایع غذایی، نوشابه‌ها و توتون
۳۵/۵	۵/۸	۲۲/۶	۲۵/۱	۱۵۵۸/۵	۱۲۷۱/۱	محصولات معدنی
۲۰/۰	۳/۳	۱۹/۶	۱۵/۸	۶۱۴/۸	۵۱۴/۰	محصولات صنایع شیمیایی و صنایع وابسته
۰/۵	-۰/۱	۳/۱	۵/۸	۳۵۷/۴	۳۴۶/۸	مواد پلاستیک و کائوچو و مصنوعات آنها
۴/۸	-۰/۸	۲۹/۵	-۳/۴	۴۷۰/۲	۳۶۳/۱	پوست و چرم و محصولات چرمی
۱/۲	-۰/۲	۹۴/۰	۱۲/۲	۶۳۰/۹	۳۲۵/۲	چوب و اشیای چوبی
۰/۰	-۰/۰	۰/۰	۰/۰	۲۷۸/۶	۲۷۸/۶	خمیر چوب، کاغذ و مقوا
۱۱/۴	۱/۹	۱۱/۲	۱۷/۰	۳۱۹/۰	۲۸۶/۹	مواد نسجی و مصنوعات از این مواد
۰/۰	-۰/۰	۰/۴	۲/۵	۳۱۲/۴	۳۱۱/۲	انواع کفش
۰/۵	-۰/۱	۸/۶	۶/۶	۳۲۱/۹	۲۹۶/۴	مصنوعات ساخته شده از انواع سنگ
۱۱/۰	۱/۸	۱۳/۱	۳۰/۳	۷۵۷/۳	۶۶۹/۸	فلزات معمولی و مصنوعات آنها
۱/۳	-۰/۲	۲۷/۳	۶۷/۸	۶۶۱/۹	۵۲۰/۱	ماشین‌آلات مکانیکی و ادوات برقی
۰/۲	-۰/۰	۵/۳	۱/۴	۲۰۹/۰	۱۹۸/۴	وسایل نقلیه زمینی و تجهیزات ترابری
۰/۷	-۰/۱	۱۹/۳	۰/۶	۴۱۸/۳	۳۵۰/۵	دستگاه‌های اپتیک، دقت‌سنجی و پزشکی
۱۰۰/۰	۱۶/۳	۱۶/۳	۱۷/۴	۵۵۹/۵	۴۸۱/۱	شاخص کل

«مستغلات، اجاره و فعالیت‌های کار و کسب» و «حمل و نقل، انبارداری و ارتباطات» با در اختیار داشتن ضریب اهمیتی در حدود ۹۰ درصد در شاخص بهای تولیدکننده، ۹۰/۱ درصد از رشد شاخص مذکور در سال ۱۳۸۶ را به خود اختصاص دادند. در بین گروه‌های اصلی شاخص، نرخ رشد گروه‌های «مواد معدنی»، «تعمیر وسایل نقلیه موتوری» و «آموزش» نسبت به سال گذشته کاهش یافت.

بررسی تغییرات ماهانه شاخص بهای تولیدکننده نشان می‌دهد که این شاخص در تمامی ماه‌های سال افزایش داشت. بیشترین افزایش در تیر ماه و به میزان ۲/۴ درصد بود.

۱۹-۲-۴- شاخص بهای کالاهای صادراتی

در سال ۱۳۸۶، شاخص بهای «کالاهای صادراتی» به میزان ۱۶/۳ درصد نسبت به سال قبل افزایش یافت. نرخ رشد این شاخص در سال‌های ۱۳۸۴ و ۱۳۸۵ به ترتیب ۱۶/۲ و ۱۷/۴ درصد بود. در بین گروه‌های تشکیل‌دهنده شاخص بهای «کالاهای صادراتی»، شاخص بهای گروه «محصولات معدنی» با ۲۲/۶ درصد رشد به دلیل افزایش شاخص بهای اکثر اقلام این

۱۹-۳- روند قیمت و بازده دارایی‌ها

این ترتیب، شاخص قیمت زمین با رشد ۵۳/۳ درصدی و شاخص اجاره بهای خانه‌های مسکونی اجاری با رشد ۲۱/۲ درصدی، بالاترین بازدهی را برای سرمایه‌گذاران در بخش ساختمان و مسکن در سال ۱۳۸۶ به همراه داشتند.

مقایسه نرخ بازدهی انواع دارایی‌ها در سال ۱۳۸۶ با نرخ تورم در سال مذکور نشان می‌دهد که رشد شاخص زمین و شاخص خانه‌های مسکونی اجاری بیشتر از نرخ تورم بوده و بازدهی واقعی سایر دارایی‌ها در سال ۱۳۸۶ منفی بوده است. به

جدول ۱۹-۸- روند رشد قیمت و بازدهی بعضی از انواع دارایی‌ها

(درصد)

نسبت میانگین نرخ بازدهی (۱)	انحراف معیار	۱۳۸۶	▲۱۳۸۵	▲۱۳۸۴	▲۱۳۸۳	▲۱۳۸۲
۳/۱	۱/۵	۱/۴	۲/۰	۳/۴	۵/۱	۳/۸
۲/۴	۱/۷	۴/۳	۲/۲	۰/۹	۰۰۰	۰۰۰
۱۰/۸	۸/۳	۱۱/۶	۷/۰	۰/۶	۱۳/۱	۲۳/۱
۱۶/۳	۰/۸	۱۵/۵	۱۵/۵	۱۵/۵-۱۷	۱۷/۰	۱۷/۰
۲۲/۲	۸/۸	۱۳/۵	۳۶/۷	۱۷/۶	۲۱/۳	۲۳/۲
۱۶/۱	۰/۸	۱۵/۵	۱۵/۵	۱۵/۵	۱۷/۰	۱۷/۰
۲۶/۱	۵۹/۶	۱۷/۶	۱۴/۷	-۱۲/۷	۱۳/۶	۱۳۸/۶
۱۵/۴	۵/۱	۲۱/۲	۱۳/۷	۱۱/۶	۰۰۰	۰۰۰
۲۶/۲	۱۷/۶	۵۳/۳	۱۲/۸	۱۱/۵	۲۲/۰	۳۶/۲
۱۴/۲	۱/۶	۱۶/۰	۱۶/۰	۱۳/۰	۱۳/۰	۱۳/۰
۱۷/۶	۰/۴	۱۷/۵	۱۷/۵	۱۸/۰	۱۸/۰	۱۷/۰
۱۸/۴	۳/۲	۱۱/۹	۱۰/۴	۱۵/۲	۱۵/۶	

۱- میانگین بازدهی دارایی‌ها (به جز اوراق مشارکت و سپرده‌های سرمایه‌گذاری) به روش میانگین هندسی محاسبه شده است.
 ۲- نسبت شارپ برای یک دارایی مخاطره‌آمیز عبارت از نسبت تفاضل بازدهی دارایی مورد نظر و دارایی بدون ریسک به انحراف معیار دارایی مورد نظر می‌باشد. دارایی بدون ریسک در این محاسبات، اوراق مشارکت بانک مرکزی در نظر گرفته شده است.
 ۳- سال پایه شاخص قیمت اتومبیل سواری (پراید)، اجاره بهای مسکن غیر شخصی، شاخص قیمت زمین و شاخص بهای کالاها و خدمات مصرفی، سال ۱۳۸۳ می‌باشد.

۱۹-۴- سرعت گردش پول

اسفند نسبت به اسفند سال قبل رشد نمود. در سال ۱۳۸۶، رشد نقدینگی معادل ۲۷/۷ درصد بود. علی‌رغم رشد پایین‌تر نقدینگی نسبت به سال قبل، شاخص بهای کالاها و خدمات مصرفی نسبت به سال ۱۳۸۵ از رشد بالاتری برخوردار بود. همچنین، سرعت گردش اسکناس و مسکوک و سرعت گردش پول در این سال کاهش یافت و سرعت گردش نقدینگی بدون تغییر ماند. این امر بیان دیگری از گسست بین نرخ رشد نقدینگی و تورم (افزایش شاخص بهای کالاها و خدمات مصرفی) در چند سال اخیر در اقتصاد ایران است.

طی سال‌های ۱۳۸۲ تا ۱۳۸۶، سرعت گردش پول در ایران در دامنه ۵/۲ تا ۵/۸ و سرعت گردش نقدینگی در دامنه ۱/۸ تا ۲/۱ در نوسان بود. بنا به تعریف، سرعت گردش پول و نقدینگی با تورم رابطه مستقیم دارد. همچنین تغییر ترکیب حجم پول و نقدینگی به دلیل بهبود خدمات شبکه بانکی و گسترش استفاده از ابزارهای پرداخت غیر نقدی و الکترونیک، موجب تغییر سرعت گردش پول و نقدینگی می‌شود. طی سال‌های ۱۳۸۴ تا ۱۳۸۶، شاخص بهای کالاها و خدمات مصرفی به ترتیب با نرخ رشدی به میزان ۸/۲، ۱۵/۶ و ۲۲/۵ درصد در

جدول ۱۹-۹- شاخص‌های مختلف سرعت گردش پول

(درصد)

۱۳۸۶	▲۱۳۸۵	▲۱۳۸۴	▲۱۳۸۳	▲۱۳۸۲
۳۶/۲	۳۶/۸	۳۶/۶	۳۲/۵	۲۹/۰
۵/۴	۵/۵	۵/۸	۵/۸	۵/۲
۱/۸	۱/۸	۲/۰	۲/۱	۲/۱
۲۲/۵	۱۵/۶	۸/۲	۱۵/۵	۱۴/۰

تغییرات شاخص بهای کالاها و خدمات مصرفی (۱۳۸۳=۱۰۰)
(اسفند نسبت به اسفند سال قبل)